

ВИМОГИ ДО НАПОВНЕНОСТІ ГРУП
З ОЛІМПІЙСЬКИХ СПОРТИВНИХ
ЄДИНОБОРСТВ У ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКИХ
СПОРТИВНИХ ШКОЛАХ

Палатний Артур

Комітет Верховної Ради України з питань сім'ї,
молодіжної політики, спорту та туризму

Анотація

Новые условия функционирования сферы физической культуры и спорта характерны для украинского общества после обретения независимости, и общие глобализационные процессы обуславливают необходимость переосмысления имеющихся стандартов, в том числе, связанных с требованиями к наполняемости групп по олимпийским спортивным единоборствам в детско-юношеских спортивных школах. Цель: осуществить критический анализ требований к наполняемости групп отделений по олимпийским спортивным единоборствам в детско-юношеских спортивных школах. Установлено, что требования к наполняемости групп в детско-юношеских спортивных школах имеют общие признаки для олимпийских спортивных единоборств. Присутствует постепенное уменьшение количества учеников в группах ДЮСШ от этапа начальной подготовки (14-10 человек) к этапу подготовки к высшим достижениям (4-2 человека). На этапе максимальной реализации индивидуальных возможностей и в дальнейшем для видов олимпийских спортивных единоборств характерна индивидуальная работа со спортсменами. Негативные тенденции

наполняемости групп детско-юношеских спортивных школ по олимпийским спортивным единоборствам указывают на необходимость существенного пересмотра стратегий формирования многолетней системы подготовки спортсменов и в целом развития видов спорта в пределах указанной группы с учетом направлений детского, юношеского, резервного, любительского спорта, спорта высших достижений (олимпийского и профессионального).

Ключевые слова: требования, количество, группы, единоборства.

Annotation

Current terms and conditions for physical culture and sports sphere functioning, peculiar to independent Ukrainian society, as well as general globalization processes, necessitate reconsideration of the existing standards, including those related to the requirements for making-up Olympic combat sports groups at children's-and-youth sports schools. Objective: to carry out a critical analysis of the requirements for making-up Olympic combat sports groups at children's-and-youth sports schools. It has been observed that general requirements to group making-up at children's-and-

youth sports schools have much in common with the formation of the Olympic combat sports groups. A gradual decrease in the number of pupils in the children's-and-youth sports schools groups from the initial training groups (14-10 persons) to the stage of elite sport achievements (4-2 persons) could be observed. The stage of maximum individual opportunities realization, as well as further stages, all kinds of the Olympic combat sports is characterized by individual approach to athletes. Negative tendencies peculiar to the Olympic combat sports groups making-up at children's-and-youth sports schools indicate the need for a substantial revision of strategies for a multi-year athletes training system elaboration, as well as the development of kinds of sports in general within this particular group, taking into account the spheres of children's, youth, reserve, amateur and elite sports (both Olympic and professional ones).

Key words: requirements, number, groups, combat sports.

Постановка проблеми. Розвиток олімпійських видів спорту є пріоритетом у діяльності багатьох державних організаційних структур, які безпосередньо та опосередковано пов'язані зі сферою фізичної культури та спорту [8, 14, 15]. Побудова підготовки збірних із цих видів спорту перебуває також під пильним наглядом національних федерацій з видів спорту. Однак організація усієї системи не може обійтися без системно важливих ступенів формування підготовленості спортсменів, зокрема їхнього перебування на етапах багаторічного удосконалення [8]. Однак нові умови функціонування сфери фізичної культури та спорту характерні для українського суспільства після набуття незалежності та загальні глобалізаційні процеси [12, 13, 14] зумовлюють потребу переосмислення наявних стандартів, у тому числі, – пов'язаних із вимогами до наповненості груп з олімпійських спортивних єдиноборств у дитячо-юнацьких спортивних школах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед загалу наукової інформації галузі фізичної культури та спорту визначення історичних аспектів розвитку займає чільне місце. Увага багатьох фахівців була зосереджена на висвітленні питань Олімпійського руху в Україні [1, 2, 13, 14, 15]. Наявна частина досліджень щодо висвітлення особливостей підготовки спортсменів різної кваліфікації з олімпійських спортивних єдиноборств та їх досягнень [3, 4, 8, 16]. Спостерігається певне зацікавлення питаннями розвитку олімпійського спорту зі сторони державних інституцій, що пов'язане із проведенням нормативно-правової підтримки різних аспектів діяльності сфери фізичної культури та спорту [5, 12].

Однак тривалий час організаційні аспекти реалізації системи підготовки в олімпійських спортивних єдиноборствах не повною

мірою враховують реалії сьогодення, що зумовило потребу критичного обговорення вимог до наповненості груп з олімпійських спортивних єдиноборств у дитячо-юнацьких спортивних школах.

Мета дослідження: здійснити критичний аналіз вимог до наповненості груп відділень з олімпійських спортивних єдиноборств у дитячо-юнацьких спортивних школах.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури і джерел інформаційної мережі Інтернет, аналіз документальних матеріалів.

Результати дослідження та їх обговорення. З'ясування основних характеристик нормативно-правового забезпечення діяльності за напрямом спортивних єдиноборств програми Ігор Олімпіад дає підстави для констатації високого рівня суспільної уваги. Згідно зі встановленою нами динамікою загальної кількості нормативно-правових документів, пов'язаних із олімпійськими спортивними єдиноборствами за свідчено зростання зацікавленості з боку державних інституцій, починаючи з 2000-х років. Підвищення документотворення спостерігається в роки Ігор Олімпіад і кожного наступного за ним, що пов'язане із результативністю виступів на цих змаганнях. Найбільші частки чинних документів наявні для дзюдо, боротьби вільної, боротьби греко-римської (88,12-90,76%), водночас найнижча – для боксу (68,06% документів, пов'язаних із видом спорту). Розподіл за категоріями свідчить про співвідношення: 55% для основних документів, 35% – індивідуальних та 10% змінюючи із загалу нормативно-правових документів, пов'язаних із олімпійськими спортивними єдиноборствами. У межах окремих видів олімпійських спортивних єдиноборств чітких критеріїв щодо співвідношення за категоріями не спостері-

гається [4, 5, 6, 11, 13].

Результуючі впливи різних гілок влади представлені сукупністю документів, які регламентують діяльність у сфері фізичної культури та спорту. Водночас ті чи інші зовнішні для галузі впливи здійснювалися на нормативно-правовому рівні достатньо нерівномірно. Серед загалу документів варто виокремити ті, які стосуються внесення змін до переліку центральних спортивних шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, видатки на утримання яких здійснюються з державного бюджету [9].

Нормативно-правове регулювання спортивної діяльності також позначилося розробленням вимог до наповнюваності та віку учнів дитячо-юнацьких спортивних шкіл [10].

Вивчення встановлених вимог до мінімального віку вихованців, які зараховуються до груп з олімпійських видів спорту комплексних дитячо-юнацьких спортивних шкіл, дитячо-юнацьких спортивних шкіл з видів спорту, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, – дало підстави стверджувати, що серед запропонованих у нашому дослідженні видів спорту початок занять повинен припадати на 7 років – для тхеквондо (ВТФ), 8 років – дзюдо, 10 років – бокс, боротьба вільна, боротьба греко-римська, фехтування та карате.

Виявлене можна розглядати з різних позицій. Відомо, що заняття тими чи іншими видами спорту повинно відбуватися при набуття дітьми певних фізичних та психічних властивостей [7, 8]. Цей підхід є виправданим з позицій організації навчально-тренувального процесу з метою досягнення високого спортивного результату.

Однак у сучасній системі спорту, притаманній нашій країні та більшості країн пострадянського простору, можна спостерігати суттєве зниження наповненості

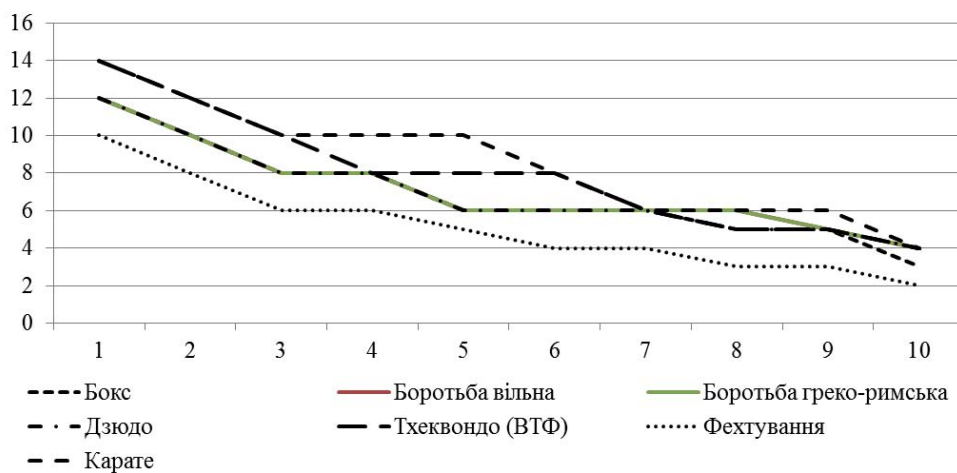

Рис. Динаміка норм наповнюваності груп (мінімальна кількість) відділень з олімпійських спортивних єдиноборств

груп різного віку внаслідок дії різноманітних чинників соціально-економічного характеру. За цих умов можна говорити про наявність конкуренції між різними групами видів спорту та безпосередньо видами спорту щодо залучення дітей. Ще більшою є проблема зацікавити та втримати в межах спортивної секції дітей, обдарованих в руховому та психофізіологічному плані.

З інших міркувань в практиці спорту можна спостерігати непоодинокі випадки залучення дітей до занять тими чи іншими видами спорту в надзвичайно ранньому віці (порівняно з нормативними вимогами). Зокрема яскравий приклад В. Ломаченка (станом на сьогодні – дворазовий олімпійський чемпіон та чемпіон світу за версією WBO у напівлегкій вазі та другій напівлегкій вазі), який під керівництвом батька розпочав тренування у ранньому віці.

Проте такий підхід (залучення дітей до занять спортивними єдиноборствами) вимагає суттєвого перегляду науково-методичного підґрунтя усієї системи підготовки спортсменів та особливо – на початкових етапах. Фактично потрібно розглядати створення певного превентивного рівня занять руховою діяльністю, пов'язаною

зі структурою та змістом виду спорту (групи). У випадку групи олімпійських спортивних єдиноборств це може бути реалізовано на прикладі ігрових засобів з елементами єдиноборств, вправ на килимі (татамі) тощо в умовах дошкільних навчальних закладів, молодшої школи тощо. Водночас, проведення таких занять жодним чином не повинно бути ототожене з цільово-результативною спрямованістю системи підготовки спортсменів. Йдеться виключно про специфічні засоби розвитку загальної фізичної підготовленості та пошуку об'єктивних мотиваційних чинників.

Зазначене дасть підстави збільшити конкурентність із залучення дітей до занять певними видами спорту, створити передумови для подальшого заняття будь-якими видами рухової активності, закласти основу під гармонійний функціональний та фізичний розвиток дітей тощо [7, 8, 14, 16].

Повернемось до аналізу норм наповнюваності груп відділень з олімпійських видів спорту комплексних дитячо-юнацьких спортивних шкіл, дитячо-юнацьких спортивних шкіл з видів спорту, спеціалізованих дитячо-юнаць-

ких шкіл олімпійського резерву (рисунок) [10]

За отриманими даними наявні спільні тенденції для всіх з зазначених видів спорту. Вони проявляються поступовим зменшенням кількості учнів у групах ДЮСШ: від етапу початкової підготовки (1-2 рік) до етапу підготовки до вищих досягнень (10 рік і далі). Проте кількісні показники мають певні відмінності. Найбільша наповнюваність на початковому етапі передбачена для карате та тхеквондо (14 осіб) та найменша для фехтування (за окремим видом зброї) – 10 осіб у групі. Упродовж усіх років навчально-тренувальної діяльності ці пропорції певною мірою зберігаються. На етапі попередньої базової підготовки чисельність груп становить від 6-10 (3 рік тренувань) до 4-8 на завершення цього етапу (6 рік тренувань). За етап спеціалізованої базової підготовки ці показники зазнають ще більшого зниження (до 3-6 осіб у групі) та найменшими є для груп підготовки до вищих досягнень (2-4 спортсмени). Можна припустити, що на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей та в подальшому для наших видів спорту характерною є індивідуальна робота зі спортсменами.

Проте ми б хотіли виступити з критичним аналізом узагальненого підходу до запропонованих даних. Керуючись об'єктивними чинниками соціально-економічного, політичного, нормативно-правового регулювання різних сфер діяльності, у тому числі, – спорту, сучасними тенденціями глобального, міжнародного та національного розвитку спорту – загалом та окремих видів спорту, ми висуваємо низку положень, які можуть бути враховані при подальшому розвитку олімпійських спортивних єдиноборств.

Запропоновані норми [10] є наслідком тривалої та ґрунтовної експансії «радянського спорту» в умовах незалежності нашої країни за потреби переходу до ринкових відносин. На сьогодні окрім загально прийнятих норм підготовки спортсменів в умовах ДЮСШ (тощо) є широке коло можливостей. Вони пов'язані з можливістю організації та забезпечення системи підготовки спортсменів в умовах спортивних клубів, різних структурних одиниць інших громадських організацій. Вони, своєю чергою, мають можливість самостійно визначати політику свого розвитку.

Окрім цього, можна стверджувати, що наявні тенденції до зменшення кількості спортсменів при переході від одного до іншого рівні в групі ДЮСШ при об'єктивній неможливості збільшення кількості штатних одиниць працівників змушує до штучного зменшення кількості спортсменів. Також при такому підході втрачається значна частина спортсменів, які за певними обставинами (об'єктивними чи суб'єктивними) не змогли розкрити свого потенціалу на попередніх етапах, не показали потрібного рівня результату та виявилися «професійно непридатними».

На наш погляд, раціональним при утвореній ситуації сьогодення є збереження якомога більшої частини дітей (інших осіб), які

самостійно прийшли до секції за рахунок диференціації цільової спрямованості їхніх занять. Тобто, для одних потрібно проводити заняття зі спрямованістю на спорт вищих досягнень, для інших, – з метою забезпечення конкурентного середовища та ще для частини спортсменів – із метою збереження спортивних осередків, популяризації виду спорту на різних рівнях та для представників різних вікових груп (від учнів до ветеранів спорту та «аматорів»). Під «аматорами» ми розуміємо тих осіб, які упродовж свого життя професійно (на рівні спорту вищих досягнень) або взагалі не займалися видом спорту, проте на певному життєвому відрізку прийняли рішення долучитися до цікавих для них занять тим чи іншим видом.

Водночас для тих, хто не виявив самостійного бажання залучитися до занять тим чи іншим видом спортивних єдиноборств потрібно визначити чинники їхньої мотивації та, ймовірно, проводити цілеспрямовану піар компанію з метою популяризації (засоби масової інформації, соціальні мережі тощо) [7].

Висновки. Вимоги до наповненості груп у дитячо-юнацьких спортивних школах мають спільні ознаки для олімпійських спортивних єдиноборств. Наявне поступове зменшення кількості учнів в групах ДЮСШ від етапу початкової підготовки (14-10 осіб) до етапу підготовки до вищих досягнень (4-2 особи). На етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей та, в подальшому – для видів олімпійських спортивних єдиноборств характерна індивідуальна робота зі спортсменами.

Негативні тенденції щодо наповнюваності груп дитячо-юнацьких спортивних шкіл з олімпійських спортивних єдиноборств вказують на потребу суттєвого перегляду стратегій формування багаторічної системи

підготовки спортсменів і загалом розвитку видів спорту в межах зазначеної групи з урахуванням напрямів дитячого, юнацького, резервного, аматорського спорту, спорту вищих досягнень (олімпійського та професійного).

Перспективи подальших досліджень передбачають визначення напрямів удосконалення системи підготовки спортсменів у контексті стратегії розвитку олімпійських спортивних єдиноборств в Україні.

Література

1. Головатенко О.М. Олімпійський рух в Україні. Участь українських спортсменів в Олімпійських іграх: навчально-методичний посібник / О.М. Головатенко, Я.І. Олексієнко. – Черкаси: Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ), 2015. – 46 с.
2. Енциклопедія Олімпійського спорту України / [за ред. В.М. Платонова]. – К.: Олімп. л-ра, 2005. – 462 с.
3. Козлова Н.О. Тренувальні центри в системі олімпійської підготовки спортсменів (на матеріалі фехтування): автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт / Н.О. Козлова; Нац. ун. фіз. виховання і спорту України. – Київ, 2014. – 20 с.
4. Палатний А. Досягнення спортсменів України у змаганнях зі спортивних єдиноборств на Іграх Олімпіад (1992–2016 РР.) / Артур Палатний // Фізична активність, здоров'я і спорт. 2017. – № 2 (28). – С. 3-12
5. Палатний А. Номенклатура нормативно-правового забезпечення розвитку олімпійських спортивних єдиноборств в Україні / Палатний

- Артур // Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць. – Вип. 4 (23). – Житомир: Видавець О.О. Євенок, 2017. – С. 302–307.
6. Палатний А. Обсяги спеціалізацій зі спортивних єдиноборств у вищих училищах та ліцеях-інтернатах спортивного профілю (2005-2012 рр.) / Палатний А. // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт» зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. – К. : Видво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – Випуск 12 (94) 17. – с. 66–71.
 7. Пітин М. Теоретична підготовка в спорті: [монографія] / Мар'ян Пітин. – Л.: ЛДУФК, 2015. – 372 с.
 8. Платонов В.Н. Система підготовки спортсменів в олімпійському спорті. Общая теория и ее практические приложения : учеб. тренера высш. квалификации. К. : Олимпийская литература, 2004. 808 с.
 9. Про внесення змін до переліку центральних спортивних шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, видатки на утримання яких здійснюються з державного бюджету. Постанова, Кабінет Міністрів України, № 579, 30.10.2014,
 10. Про організацію навчально-тренувальної роботи дитячо-юнацьких спортивних шкіл: Наказ, Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту. Реєстр. № 797/16813 від 25.08.2009, № 1624, 18.05.2009,
 11. Про підсумки виступу спортсменів України на XXX літніх Олімпійських іграх та XIV Паралімпійських іграх 2012 року (м. Лондон) / Рішення Колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 27.09.2012 р., протокол № 9/5-21. – 15 с.
 12. Рибчич І.Є. Правові аспекти державного управління сферою фізичної культури і спорту в Україні // Державне будівництво. – 2015. – № 1. – С. 1-10.
 13. Розвиток та становлення спортивних єдиноборств у програмах Ігор Олімпіад сучасності / Євген Приступа, Юрій Бріскін, Артур Палатний, Мар'ян Пітин // Фізична активність, здоров'я і спорт. 2017. – № 1 (27). – С. 3–19
 14. Сітнікова Н.С. Системний підхід держави до покращення Олімпійського руху України на сучасному етапі // Науково-виробничий журнал «Держава та регіони». Серія: «Державне управління». – Запоріжжя, 2012. – № 1 (37). – С. 49-53.
 15. Томашевський В.В. Історія і тенденції розвитку програми сучасних Олімпійських ігор: Автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт / В.В. Томашевський; Держ. НДІ фіз. культури і спорту. – К., 2002. – 19 с.
 16. Шкреттій Ю.М. Напрями реформування системи фізичної культури і спорту в Україні / Ю.М. Шкреттій // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту : Зб. наук. праць. – К.: Науковий світ, 2004. – № 4. – С.5-11.

